

URDU HİKÂyecİLİĞİNDE KADIN TEMASI VE KADIN HİKÂYE YAZARLARINA GENEL BİR BAKIŞ

Ögr. Gör. Nuray ÖZENÇ
S. Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi
D.D.E.B. Urdu Dili ve Edebiyatı
nozenc@selcuk.edu.tr

Özet

1870’de Sir Seyyid Ahmet Han’ın yazdığı “Guzra Hua Zamane” adlı kısıyyla başlayıp, batı edebiyatından yapılan çeviriler ve özgün toplumcu-gerçekçi hikâyelerin yazılmasıyla devam eden hikâye sürecinde, erkek nesir yazarlarının ve kadın dergilerinin etkisiyle kadın, bu alanda görülmeye başlar. Bağımsızlık sonrası kadın yazarların sayısında belirgin bir artış gözlenir. Bu makalede kadın hikâyeciliğinin başlangıcı olan “İslah -un Nisa” dan çağdaş hikâyelere kadar birçok eser ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hint Yarımadası, Edebiyat, Kadın, Hikâye.

THEME OF WOMAN IN URDU STORYTELLING AND A GENERAL POINT OF VIEW THROUGH WOMEN STORYTELLERS

Abstract

This period was begun with the story called “Guzra Hua Zamane” written by Sir Seyyid Ahmet Han in 1870 and went on with the translations of the stories from European literature and the stories that were written in the form of original, socialist – realist. In this area, the women were appeared by the effect of the men authors and women magazines. After independence, the number of women authors has been increased. In this article, much work of art was written by the women has been taken in hand from “İslah -un Nisa” to modern stories.

Key Words: Indian Peninsula, Literature, Woman, Story

Bu makalede amaçlanan, Urdu edebiyatı nesir geleneğinde hikâye türünün başlangıcına kısa bir göz atmak, edebiyat dünyasına adım atma sürecinde kadın yazarları cesaretlendiren gücü görmek, önce “tema” ardından “varlık” olarak kadının izini sürmektir.

Hint Yarımadası nesir geleneği aşamasında Sanskrit edebiyatına ait destanlar¹, Fars ve Arap edebiyatına ait destanlardan etkilenmiş Hint Ortaçağ Mistik Edebiyatı,² 18.yy’da küçük küçük risaleler şeklinde başlayan Urdu nesir örnekleri³ ve batıdan özellikle, özgün ve çeviri hikâye örnekleriyle İngiliz edebiyatının etkileri doğrultusunda gelişmiştir.

Urdu edebiyatında gazelden sonra en sevilen tür kuşkusuz kısa hikâyedir. İngiliz, Rus ve Fransız edebiyatına ait hikâyelerin İngilizce tercümeleri, edebiyatçıları batı tarzı hikâye ile tanıştırmış ve bu tarz, özgün hikâye yazarlığına basamak oluşturmuştur. Urdu nesir yazarları en çok Çehov, Maupassant, Freud ve Marksçı yazarlardan etkilenmiştir. Hikâye yazarlığının gelişiminde önemli katkıları olan çevirmenler arasında, Celil Ahmed Kadvai, Hamid Ali Han ve Mansur Ahmed’in çalışmaları bahsedilmeye değerdir. (Sıddıki, 1970: 245-263) “Nukuş” adlı derginin 147. sayısında Celil Ahmed’in “Bili ke Beççe”, Hamid A. Han’ın “Musavvar ka Raz” ve Mansur Ahmet’in “Kidvar ka Musavvar” isimli çevirileri yayımlanmıştır. (Haki, 1971: 458-459)

Başlangıçta Hindistan’a batı kültürünün girmesi, buradaki aydınlar arasında, vatanın bağımsızlığını koruyamamış ve onu geri bırakmış olan kendi eski kültürünü küçümseme ve Avrupa kültürüne adeta tapma modasının yayılmasına neden olmuştur. 19.yy.’ın sonlarına doğru bu düşünceler değişmeye başlamış ve bu bilinçle Hindu ve Müslüman aydınlarının kendi din, inanç, gelenek ve göreneklerine dayanarak bir yandan hükümetle mücadeleye koyuldukları, diğer yandan özgün eserler yazmaya başladıkları göze çarpar.

Urdu edebiyatında nesir geleneğinin ne zaman başladığı ve ilk özgün eserin kim tarafından yazıldığı konusunda farklı görüşler ortaya atılmış ve birkaç isim üzerinde durulmuştur.

Dr. Aga Mes’ud Rıza Haki, “Urdu Hikâyeciliğinin Gelişimi” isimli doktora çalışmasında Allame Raşid -ul Hayri’nin 1903 yılında “Mahzan” adlı dergide

¹ Aziz Vyasa tarafından yazılan Mahabharata destanı ile Aziz Valmiki isimli bir şair tarafından yazılan Ramayana destanından hangisinin önceden yazılmış olduğuna dair farklı görüşler vardır. Prof. Jacobi, Ramayana’nın daha eski bir yapıt olduğunu ileri sürmüştür. Batılı eleştirmenlerden E. W. Hopkins’e göre Mahabharata önce yazılmıştır. (Buddha, 1935: 149, Sastri, 1960: 37)

² Binbir Gece Masalları, Kelile u Dimne, Pañçatantra, Bağ u Bahar (Orijinal adı Kıssa -i Çehar Derviş’tir), Hitopadeşa (Urducada Hired Efruz, Bostan -i Hukumat ve Ahlaki Hindi adıyla tercüme edilmiştir. Sanskrit dilinde yazılmış olan Hitopadeşa, Pañçatantra’dan alınmış hikâyelerden oluşur.) Tarih -i Assam, Kıssa -i Mahrumah, Kıssa -i Leyla Macnun, Toti Kahani’den söz edilebilir. (Saksinah: 1986:7-10)

³ Mirac-ul Aşikin, Nişat-ul Aşık, Sebras, Kutub Müşteri sayılabilir. (Calbi, 1987: 159, Şamsullah, trhsz: 108), (Sadid, 1991: 125)

yayımlanan “Naşir aor Hadica” adlı hikâyesine işaret ederek, Hayri’yi özgün hikâye yazarın ilk kişi kabul eder. (Haki, 1971: 2)

Tartışmalara neden olan diğer iki isim Seccad Haydar Yıldırım ve Prem Çand’dır. Seccad Haydar Yıldırım’ın ilk hikâyesi “Neşe ki Pehli Tarang” Ekim 1900’de Aligarh’da yayımlanan “Ma’arif” adlı dergide basılmış buna karşılık Prem Çand’ın ilk hikâyesi “Dünya ka Seb se Anmul Ratan”, 1907’de “Zamana” adlı dergi aracılığıyla okurla buluşmuştur. (Zülfikar, 1970: 29, Rahman, 1976, Ensari, 1984: 23)

Araştırmacıların kriteri en eski basım tarihine ulaşarak cevabı belirlemek ise Dr. Muhammed Sadık tarafından işaret edilen Sir Seyyid Ahmed Han’ın “Guzra Hua Zamane” adlı kıssası da (1870) göz ardı edilmemelidir. (Sadık, 1983: 101)

Farklı önermelere rağmen Urdu Hikâye Yazarlığının Seccad Haydar’la başladığı görüşü en yaygın kanıdır. Yine de hikâye sanatına hız veren isimler arasında en önemli şahsiyet hiç kuşkusuz Toplumcu Gerçekçi Hikâye’nin kurucusu olan, özgün eserler veren ve hikâye geleneğinin ilk halk sanatçısı kabul edilen Prem Çand’dır (İştıyak, 1989: 129, Aşraf, 199: 396). Sir Seyyid Ahmed Han’dan sonra ve Prem Çand’dan önce bu alanda denemeler yapanlar arasında Feyz -ul Hasan, Ali Mahmud, Abdul Halim Şerar, Sultan Haydar Coş ve Raşid -ul Hayri’nin adından söz edilebilir.

Yirminci yy.’ın ilk yarısında başladığı kabul edilen batı tarzı hikâyeler, ünlü tenkitçi Prof. Vakar Azim’e göre boş bir zeminde yükselmez. Yazar “Bağ u Bahar” (1798)⁴ ve “Fesana -i Azad” (Şubat 1881)⁵ in bazı bölümleri incelendiğinde kısa hikâyenin gizlendiği görülebilir”, der. (Nukuş, “Afsana Nambır”, 1974)

Kadınların edebiyat dünyasına adım atmalarında en önemli üç isim ise Seccad Haydar Yıldırım, Prem Çand ve Raşid -ul Hayri’dir. Seccad, Halide Edip Adıvar’ın hikâyelerini çevirerek kadınları yazmaya davet ederken, Raşid -ul Hayri ve Prem Çand kadınlar arasında bu şevki oluşturmak adına farazi kadın isimleriyle hikâyeler yazar.

Saccad Haydar Yıldırım’ın Halide Edib’den yaptığı çeviriler “Viran Sanamhana, Mader-i Vatan, Kossem Sultan, Bezm-i Reftegan, Gum Nam Hutut ve Afsanaha -i İşk” tir. (Yıldırım, 1930: 4)

Türk edebiyatına önem veren Seccad Haydar’ın “Haristan -u Gulistan” (Ahmet Hikmet Müftüoğlu), “Sohbat -i Na Cins” (Ahmet Hikmet Müftüoğlu),

⁴ Bağ u Bahar’ın Farsça’dan ilk tercümesi Muhammed İta Han Tahsin tarafından 1775’den önce tamamlanmıştır. 1797-99 arasında Mir Muhammed Ali Han Şevk Evreng Abadi tarafından Dekancaye tercüme edilmiştir. Asıl adı Kissa -i Derviş olan bu eserin Mir Amman Dehlevi tarafından yapılan tercümesi dilin akıcılığı açısından çok sevilmiştir. Şarkiyatçı Prf Ducan Forbes L.L.D. tarafından ise 1846’da çevrilerek Londra’da basılmıştır. (Ahtar, 1976: 15-24, Saksinah, 1986:2)

⁵ Pandit Ratan Nath Serşar’ın (1846-1902) Evedh gazetesinin editörlüğünü yaptığı dönemde, gazetede bir yıl boyunca yayımlanan hikayelerin daha sonra kitap haline getirilmesi sonucu oluşan Fesana -i Azad, nesir tarzı romana girer.(Multan Library, 1959, no 12263:12)

“Nikah -i Sani” (1907), “Savda -i Sengin” (1908) “Avrat ka İntikam”, “Aine ke Samne”, “Titri”, “Damad kâ İntihâb”, Eyk Muganniya se İltica” isimli hikâyeleri de Türk edebiyatına aittir. (Ahtar, 1976: 43) Haristan-u Gulistan’da kadının, nasıl betimlendiğine göz atarsak:

“Kadın, kadın, ... O kuru ağacın etrafına sarılıp ona tazelik ve ziynet bahşeden bir sarmaşıktır. O erkeği sevgiyle kuşatan güzel bir tütsüdür.” (Sadık, 1983: 116)

Seccad’ın romantizminde heyecan ve ıstırap az, sessizlik ve huzur çoktur. Şiirsellik ve çekim söz konusudur. “Kleopatra (1927), Kahira (1911), Ko Deyk Kor, Meyre Ba’id, Meyre Astana, Cihan Phul Khulte he, Me Çahtha hun (1906)” adlı hikâyeleri bu özelliklere sahiptir. (Bilik, 1997: 32-37)

Delhili saygın bir aileden gelen Raşid -ul Hayri, babası Hafız Abdul Vahid’in, annesini terk edip İngiliz bir hanımla evlenmesi sonucu, kadının bu toplumda yaşadığı sıkıntılara bizzat tanık olmuş, psikolojik ve toplumsal baskılara, annesiyle göğüs girmek zorunda kalmıştır. Ünlü hikâyesi “Kiya Larkiyon ki Peydaiş min Man ka Kusur he”de kadın problemlerini, onlara uygulanan adaletsizlikleri, gasp edilmiş haklarını geri alma girişimlerini işlemesi, şaşırtıcı değildir.

Urdu Hikâyeciliğinde Kadın Teması

Urdu hikâyeciliğinde, kadın karakter yazarlığında en başarılı hikâyeler incelenecek olursa, kalıcı bir öneme sahip “Vafa ki Devi”, “Mis Padma” (Prem Çand), “Meyla Ghumni” (Ali Abbas Huseyni), “Kukh Cali” (Racandar Singh Beydi), “Hira Macadi” (Hasan Asgari), “Apa” (Mumtaz Mufti), “Sanata” (Ahmed Nedim Kasımi), “Lihaf” (İsmet Çağatay), “Pat Çhar ki Avaz” (Kurret -ul ‘Ayn Haydar), “Mai Phatan” (Mirza Adib), “Rasta” (Hadica Mastur) hikâyeleriyle karşılaşırız. Bu hikâyelerin her birinde Hindistan kadını mozaik gibi işlenmiştir. (Ahtar, 1976: 164)

Prem Çand’ın “Mis Padma” isimli hikâyesindeki “Padma” ve “Vefa ki Devi”deki “Tayla” isimli karakterler aracılığıyla, kadının pozitif ve negatif yönlerini görme şansımız olur. Tayla, kocasını görmeden evlendirilen beş yaşındaki bir Hindu kızıdır. Ömrü kocasının adını anmakla geçer. Kocasından uzakta büyür, olgunlaşır hatta yaşlanır. Aralarındaki tek bağ, üç ayda bir kocasından gelen ve içinde üç rupiyelik posta havalesi olan mektuplardır. Tayla vefa temelinde, saygın bir karakter olarak Devi (ilâhe) konumuna yükseltilir. Padma ise, Prem Çand’ın insafli davranmadığı başarılı bir avukattır. Kızkardeşi Ratna ile kocası Chala’nın boşanma avukatlığını yapan Padma, boşanmanın ardından eniştesine aşık olur ve evlenir. Psikolojik karışıklıklarla sunulan Padma, okuyucuya onaylatılmayan kadındır. (Özenç, 1999: 410-416)

Hindistan’ın ataerkil aile düzeni içinde asırlardır alışlagelen yapı, kadına fazla bir yaşam hakkı tanımamıştır. Kadınlarla ilgili eski gelenekleri ve dinî yaptırımları reddeden Prem Çand, bu toplumdaki kadının haysiyetini, konumunu ve yaşadığı

problemleri sık sık dile getirmiştir. Ancak bunu yaparken kadına, erkekten üstün bir mevki de vermemiştir.

“Benim düşünceme göre kadın vefa ve fedakârlığın timsalidir. O sessizce kişiliğini bastırıp kocasıyla birlik olur”(Sayyid, 1989: 352) diyen Prem Çand eserlerinde yüksek, orta ve aşağı her sınıftan kadını işlemiştir. (İn’amvar, 1987: 25)

Kadınların eğitimi ve onlara hoşgörünün gerekliliğinin en çok uygulandığı dönem, Nezir Ahmed dönemidir. Nezir Ahmed, hikâye ve romanlarında kadın problemleri ve çocuk eğitiminde kadının rolü temalarını işlemiştir. Muntahib -ul Hikayat (1896) isimli din ve ahlâkla alâkalı hikâyeleri ile Ayyami (1891), Fesana -i Mubtela (1885), Mirat -ul Urus (1869) romanı buna örnektir. (Sadiki, 1971)

Kadın hakları, sosyal eşitsizlikler, tarihin her döneminde mücadele konusu olmuştur. Bağımsızlık dönemi ve ertesinde kadınların sosyal statüleri, fikir adamlarının ve ilerici yazarların hikâyelerinde yansır. Urdu edebiyatında başlangıçta güzellik simgesi, cariye, peri ya da prenses olarak karşımıza çıkan kadın, özgürlükçü aydın yazarlar tarafından daha açık ve aydın fikirlerle yoğrularak tasvir edilmeye başlanır. Kadınlar hakkında yazdıklarından dolayı eleştirilen Saadat Hasan Manthu “Ben kadınlar hakkında itibarlı sözler söyleyemezdim. Onlarla tanışma fırsatım yoktu. Zihnimizde kurduğumuz kadın tasavvuru doğru olamaz. Kadınlarla yakın olduğumuz halde onlar hakkında sağlam bir fikir oluşturamamamız ne üzücü. Kadınları, bizimle görüşmekten alıkoyan bu ülkeye lanet.”(Manthu, 1970: 62) diyecek kadar ileri gider.

Prem Çand, Hayatullah Ensari, Kireşen Çandar, Racandar Singh Beydi, Hoca Ahmed Abbasi, Mahandar Nath, İsmet Çağatay, Reşid Cihan ve diğer birçok hikâye yazarı, kadın problemlerini kendi bakış açılarıyla anlama ve anlatma gayretine girdiler. (Anvar,1985:119)) Hayatullah Ensari “Bara Baras ke Ba’d”da toplumun iki farklı kadınına işaret eder. Biri, dört duvar arasına sıkışmış, örtü altına gizlenmiş, görevi kocası ve kocasının akrabalarına hizmet olan kadın; diğeri dışarıda günlük ekmeğini çıkarmak zorunda olduğu için dans edip şarkı söyleyerek, insanları eğlendiren kadındır. O toplumda, sinema ve tiyatrodaki çalışan kadına kötü gözle bakılmaktadır ve toplumda saygın yeri yoktur. (Ensari, 1956) Hoca Ahmed Abbasi’nin Bhuli adlı hikâyesinde, Nambardar Ram Lal’in yedinci kızı olarak dünyaya gelen Bhuli karakterinde, Hindistan köy hayatında kız çocuklarının yaşadığı eğitim problemi işlenir. Okur-yazar sayısının az olduğu ve kızların okula gitmesinin kötü kabul edildiği bir yerde, devletin okuma seferberliği sayesinde eğitim gören Bhuli aracılığıyla, kız çocuklarının genişleyen ufku dile getirilir.(Abbas, 1977) Mahandar Nath’a gelince; “Çae ki Piyala” da toplum kurallarına göre evlendikten sonra kadının hayatında gelişen değişiklikler “Kamni” karakteriyle sunulur.(Nath, 1973) Racandar Singh Beydi’nin “Lambi Larki”(Bedi, 1975) hikâyesinde, gelenekler arasına sıkışmış kadının evlilik hayatı, Brahmani yaşam prensipleri, aşk intiharları dile getirilirken; Çandar (1914-1977)’in “Zindegi ke Mur Per” de evlilik hayatı işlenir. Çandar’ın “Eyk Tavaif ka Hat” adlı hikâyesi, Mahatma Gandhi ve Muhammed Ali Cinnah adına yazılmış iki mektup şeklindedir

ve hikâyede iki masum genç kızın acılı hikâyeleri anlatılır.(Çandar, 1977) Çandar'ın en ünlü hikâyesi, Bengal'deki kıtlık ve sefaleti (1923-1924) anlattığı ve Raca Ananda'nın gerçekçiliğın manifestosu saydığı "An Data"dır. (Sadık, 1983: 222)

Başlangıçtan itibaren isyankâr bir zihnin temsilciliğini yapan Reşid Cihan, iktisadi problemleri işlerken, kadın ve onun zihnî geri kalmışlığını ve kendisini yetersiz hissetmesi konusunu, hemen hemen her hikâyesinde ele alır. Hacera Masrur, "Kuçh Reşid Cihan ke Bare mi" adlı yazısında:

"Reşid Cihan, toplumdaki yanılığarı cesurca açıklayan, asi bir kalp ve zekâ taşıyan, ancak hayata yenilen kadını betimleyen ilk yazardır. Ama son ana kadar kendi ruhu ve cesareti, yenilgiyi kabul etmemiştir" der. (Masrur, 1977: 68) Reşid Cihan toplam 30 hikâye yazmıştır.

Kadın yazarlar arasında, kadının evlilik hayatı ve cinsel problemlerini samimiyetle ele alan en belirgin isim hiç kuşkusuz 'İsmet Çağatay'dır. Genellikle orta ve alt sınıftan müslüman kadınların hayatlarını yazan Çağatayı, "Bahu Beytiyan" da, modern eğitim alan, batılı özgürlük tarzına alışık, erkekten iki adım önde durabilen, alışılmış Hindistan kadınlarından farklı bir kadını tanıtır. "Kaliyan, "Çotin" ve "Eyk Bat" adlı hikâyeleri incelendiğinde ise sanatının zirvesine ulaştığı, müthiş bir gözlem ve derinliğe sahip olduğu anlaşılır. Feodalist sistemin çöküşünden sonra Kuzey Hindistan'daki müslüman ailelerin evindeki yaşam anlatılır. İktisadî geri kalmışlığın nedeni ahlakî çöküş olarak karşımıza gelir ve o toplumda en acınası konumda olan, kadındır. Erkek egemen düzende, güzel yumuşak bir oyuncak olmaktan öteye gidemeyen, eğitimden yoksun bırakılarak, cehaletin karanlıklarına fırlatılan kadın. (Azami; 228) İsmet Çağatay'nin en kötü şöhretli hikâyesi "Lihaf"dır. İsmet bu hikâyede cesaretini, hemcins hikâyelerini anlatacak kadar ileri götürür. Konu açısından oldukça tehlikelidir. Günümüzden otuz yıl önce bu temanın, sanat olarak kabul edilmemesiyle karşı karşıya kalır. Ana karakterler Begum Can ve Navab Sahab'dır. Ana tema, çarpık ilişkileri seçen kocanın, eşini yine çarpık ilişkiler kurmaya bir anlamda itmesidir. Hikâye, Çağatayı'nin ya da Begum Can'ın ağzından değil, masum bir kız çocuğunun dilinden anlatılarak tema yumuşatılmaya çalışılmıştır. (Ahtar, 1976: 177, Anvar, 1985:134, Sıdiki, 1970: 272)

Kadınların Edebiyat Alanına İlk Girişi

Kadınların edebiyat dünyasına adım atmalarında, erkek nesir yazarların etkisi kadar kadın dergileri de pay sahibidir. Kadın eğitiminde rolü olan bu dergilerin ilki, Valida Sayyid İmtiyaz Ali (Muhammedi Begum)'nin editörlüğünde Lahor'da yayın hayatına (1898) başlayan "Tehzib -i Nisvan"dır. Kişisel çabalarıyla "Tehzib -i Nisvan" Basım Merkezini de kuran Valida Sayyid, çocuklar için de editörlüğünü Nezir Seccad Haydar'ın yaptığı "Phul" adlı bir dergi çıkarmıştır.1904'de Sir Abdullah'ın gözetiminde çıkan "Hatun" dergisi; aynı yıl Aligarh Koleji'nde ilk kadın konferansının Sir Abdullah başkanlığında yapılması; 1906'da Aligarh'da,

Medreset -un Nisvan ve Daman Koleji'nin kurulması ve bu kolejde pek çok kadın yazarın eğitim görmesi önemli adımlardır. (Zahdi, Yıldırım Nambır:60) 1908'de Raşid -ul Hayri'nin çıkardığı "İsmet" adlı dergi de kadın hakları için mücadele eden bir diğer önemli yaygın organıdır. Raşid -ul Hayri'nin ölümünden sonra derginin yayımı oğlu Razik -ul Hayri tarafından sürdürülmüş ve editörlüğünü Muhammedi Ekrem üstlenmiştir. (Hayri, 1964: 113) 1912'de Begum İhtişam'ın "Perde Nişin", 1915'de Raşid -ul Hayri'nin "Suheli" ve "Binat", 1920'de Kamer -un Nisa Begum'un gözetiminde "Amhat" yaygın hayatına başlamıştır. Böylece kadın uyanışı, kadın reformları ve kadının özgürlüğü için 19. yy.'ın yüzyılın sonundan 20. yy.'ın başına kadar büyük bir mücadele sergilenmiştir. Dergide hikâyeleri çıkan kadınlar, bu sayede her eve ulaşıp, kadınları bizzat kendi sorunlarını yazmaya davet etmişlerdir. (Ahtar, 1999: 56, Cemil, 211-213)

Kıssa yazarlığıyla karşımıza gelen ilk altı isim sırasıyla; Raşidau'n -Nisa Begum "İslah -un Nisa - 1881"; Uttar Pradeş eyaletinden Ekberi Begum "Guldeste Muhabbet - 1903 ve Gudar ka Lal - 1907 (Gudar ka Lal'i Valida Afzal Ali ismiyle çıkarmıştır); Begum Molvi Suracaldin Ahmad "Navıl -i Dekkan"; Sağra Humayun Mirza "Zuhra -ul Ma'ruf be Muşir Nisvan -1906" (Bir diğer adı Begum Sayyid Humayun Mirza'dır; Muhammedi Begum "(Valida Seyyid İmtiyaz Ali)" Yadigar -i Kıssa, Şerif Beyti, Ackal, Şerif Biyyi" ve Nezir Seccad Haydar'dır. (Mirza, 1996: 11-12-22, Zeydi,:480) Haydar "Ah Nisai Begum" adlı hikâyesini henüz on dört yaşındayken derlemiştir. Ekberi Begum'un yeğeni olan Nezir Seccad Haydar, Seccad Haydar Yıldırım'ın eşidir ve kızları Kurret -ul 'Ayn Haydar da ünlü bir kadın yazardır. Nezir Seccad Haydar'ın, kadın fedakârlığı üzerine kurulu "Hun Arman Hun", "Sahrae", "Nireng -i Zamana", "Hak be Hakdar" isimli hikâyelerinde kadınların eğitim eksikliği, dul kadın problemi ve o dönem yaygın olan Pasif Direniş Hareketi dile getirilmiştir. (Mirza, 1996: 11-22)

"Tehzib -i Nisvan", "İsmet" ve Tameddun" adlı dergilerde hikâyeleri yayımlanan bir diğer isim Abbasi Begum'dur. 1915'de yayımlanan "Giriftar Kafes"de kadının örtünmesi konusunu işlemiş ve kadını pencerelere hapsedilmiş kuşa benzetmiştir. "Zulm Beksan"da ise, Evrengizb döneminde iki kızıyla yönetime karşı çıkan ve yenilip sürgüne gitmek zorunda kalan Şeca'ul Devle'nin tarihî hikâyesini kaleme almıştır. 1918-19 yılları arasında ise "Roza", "Gadr" ve "İ'fa ey Va'da" adlı hikâyeleriyle dikkat çeken Tac -un Nisa, Prem Çand, Raşid -ul Hayri ve Hoca Hasan Nizami'nin hikâyecilik tarzını benimsemiş görünür. Genç yaşta ölümü, erkek hikâye yazarları tarafından büyük bir kayıp olarak değerlendirilen Hatun Ekrem ise, 1918-20 arasında "Gulistan -i Hatun" adlı antolojisinde "Peyker Vefa" ve "Baçhri Beyti" isimli uzun hikâye çalışmalarıyla dikkat çeker. Hikâyelerinin en belirgin özelliği, karakterlerinin doğru ve yanlış yönlerini okura onaylatmasıdır.

1916 yılında "Tehzib ve İsmet" adlı dergilerde hikâyeleri yayınlanan ancak ününü 1927'de yazdığı "Şahid -i Vafa" isimli hikâyesiyle kazanan Umta -ul Vahi Begum'un ise aynı isimde yedi hikâyesinden oluşan bir antolojisi vardır.

Urdu hikâye yazarlığının üçüncü ve dördüncü döneminde yer alan ve hikâye sanatına büyük katkıları bulunan yazarlar ve eserleri: Zübeyda Zeri "Adab -i Zeri – Antoloji", Rahat Ara Begum "Parimi" ve "BEnsari ki Avaz"; Begum Abdu'l -Kadir "Sada -i Caras-Antoloji"; Hicab İmtiyaz Ali "Meyri na tamam Muhabbat", "Dusre Roman", "Do Sonobar ke Sae, Mumy hana – Antolojileri"; Şakeyla Ahtar "Darpan (1943)", "Ankh Maçuli (1947), "Daen (1956); Sıdika Begum Sivhavri "Palkon mi" ve "Raks Asambli"; Ceylani Banu "Roşni ki Minar", "Angari" ve "Apni Nigarya – Antoloji", "Şikest (1959), "Meyg -i Bahar – Antoloji", "Paraya Ghar – Antoloji", "Sona Angan" Kurret -ul 'Ayn Haydar "Hao Sang Sosaiti". "Karmen", "Sitaron se Age" ve "Şişa ke Ghar – Antoloji"; İsmet Çağatay "Bahu Beytiyan"; Hamida Begum "Sathi", Zubeda Sultan "Şebistan" ve "Lamhât Rengin" , Dr. Reşid Cihan " Avrat" dir.

Ceylani Banu "Piraya Ghar" adlı antolojisindeki yer alan "Sone Angan" adlı hikâyesinde, anne, eş, kız kardeş ve kaynana olarak yüzyıllardır karşımıza çıkan kadını ele alır. Özgürlük çığlıkları atarak sıkıştığı duvarlardan çıkan ve özgür hayatının kendisine sunduğu zor anları atlatmak için psikolojik denemelerden geçen kadından bahseder.(Banu: 1966: 52-55)

Feodalist sistemin çöküşü üzerine hikâyeler yazan Kurret -ul 'Ayn Haydar, şehir hayatındaki sınıfsal eşitsizlikleri ele almakla kalmamış, uluslararası büyük kültür merkezleri ve yüksek sosyete hayatı süren insanların kukla yaşamlarına da dokundurmuştur. "Karmen" adlı hikâyesi, Hindistan'dan millerce uzak Filipinler'in, Manila kentinde geçer. Yüksek sınıfa mensup Karmen, kısa bir süre için Manila kızlar pansiyonu M.C.A.'de kalır ve orta alt tabakaya dahil insanlarla tanışır. Kaldığı süre içinde karşılaştığı samimi sevgi, kendini yeniden tanımasına yol açar. Ortam, Hindistan'a özgü değilse de erkek ve kadın arasındaki düşünce farklılığı ve sınıfsal farklılıklar açısından, az çok Hindistan'daki gibidir. Batı eğitimi almış olan Karmen, henüz para ve mevki kazanamamıştır. Haydar, Karmen ile Hindistanlı kızların aşka yaklaşımlarını paraleller. Karmen'in sonu, kadın ve erkeğin eşit tutulmadığı her toplumda olabileceği gibi, Karakter'in mutsuzluğuyla sonuçlanır. (Haydar, 1975)

Kurret -ul 'Ayn Haydar'ın "Pat ki Çhar ki Avaz" adlı hikâyesi ne en güzel ne de sanatsal bir başarıya ulaşmıştır. Ancak konu bakımından çok ilginçtir. Birçok erkek ve kadının derinlik sahibi olmayışının acısı hissedilir. Bu hikâyenin karakteri Miss Tanvir Fatıma, avare bir hayat sürmektedir. Vakar Bai ile evlenir, ancak Fatıma, kadının evlilik hayatında büyük önemi olan kadınlık duygusundan mahrumdur. Kadına özgü halleri araştırması, psikolojik anlamda bazı gerçeklerin örtüsünü açmıştır. (Ahtar, 1976: 189) Kurret- ul 'Ayn Haydar'ın "Vohi Zamana Vohi Fasana, Calâvatan Tin Capani" adlı hikâyeleri Nukuş'un 114.sayısında yayımlanmıştır. (Haki, 1971: 450-457)

13 yaşında yazdığı "La Varis-e Laş" ile nesir yazarlarının dikkatini çeken bir diğer isim, Hacera Masrur'dur. Bombay Yazarları Derneği, haftalık bir dergi için her ay dört, aylık bir dergi için ise bir hikâye yazması karşılığında aylık bağlamayı

teklif eder. Ayrıca Delhi “Saki” dergisinde “Bandar ka Ghao” adlı hikâyesi yayımlandığında, o dönemin “Adab -i Latif” dergisinin editörü olan Ahmed Nedim Kasımi de kendi dergisi için hikâye yazmasını teklif eder. (Nukuş, “Şahsiyat Nambır” :225-226)

Hacera'nın 1944'de basılan “Çar ke”, 1946'da basılan “Hay Allah”, “Çhape Çuri” “Andheyre Ucale” ve Tisri Menzil” olmak üzere beş hikâye antolojisi vardır. Hikâyelerinde toplumun zayıf yönleri, eleştirel bakış açısıyla mizahî bir dille anlatılmıştır. Temaları, bölünmeden kaynaklanan problemler; vatansızların içine düştüğü sıkıntılar; yeni hükümetlerin kadına yaklaşımı şeklinde özetlenebilir. Hacera'nın “Bare İnsan Bane Beythe Ho, Purana Masiha, Sandbâd ka neya Safar, Ahiri Dudh, Keniz, Bhâg Bhari, Ab aor Tab, Bha lû” adlı hikâyeleri, Nukuş adlı derginin 141. sayısında basılmıştır. (Haki, 1971: 450-457)

1941'de “Pehba” isimli hikâyesiyle yazın dünyasına giren Hadica Mastur ise Hacera Masrur'un kız kardeşidir. 1945'de yükselişe geçen ikinci hareketin içinde görülen Hadica, ilk dönem hikâyelerinde romantik tarzı benimsemiş ise de toplumcu gerçekçi kadın yazardır. “Kheyl, Buçhar, Çand Ruz Aor ve Thake Mare” isimli dört hikâye antolojisi vardır.

Kocanın, kadın için en iyi sığınak olduğuna inanan Hadica; kocasız bir kadının, varlığının tamamlanmamış olduğuna inanır. Ancak alt sınıf kadınının psikolojisini ve duygusal durumunu araştırırken, toplumun kadın üzerindeki baskısını göz ardı etmez ve ilk iki antolojisindeki hikâyelerde yer aldığı üzere, hırslı erkeklerin ellerinde mahvolmuş kadın hayatlarını da betimler. “Muhni, Dhaka, Ma'sum, Bend ki 'id, Aşk, Cevani, Ab Tum Ca Sekte Ho” vs. buna örnektir.

1950'de Encümen-i Terakki Pasend'in Lahor sekreteri olan Hadica, son antolojisi Thake Mare'de sanatının zirvesine çıkar. “Thanda Mitha Pani” isimli hikâyesindeki kadın karakterler için Dr. Selim Ahtar şunları yazar:

“Hadica Mastur'un, Thanda M. Pani'de betimlediği kadınlar öyle kahraman ve betimlemeler öyle ince bir derinlik ve müşahedeye dayalıdır ki bunun yalnızca Hadica'ya özgü olduğunu söylemeliyiz. Onun kadınları destansı prensesler değildir. Onlar ne mesnevideki periler ve ne de anneannelerimizin masallarındaki kötü kadınlardır. Onlar, kadınlıklarını toprak ve çamurun belirlediği yeryüzü kadınlardır.” (Ahtar, Risale Fünun c.119)

Hadican'nın, Nukuş adlı derginin 58. sayısında basılan hikayeleri şunlardır; “Neya Safar, Muhaz se Dûr, Çali Pi Kumalan, Sansan Mor, Dusri Mona Lisa, Dada, Lala Sarati, Şarab, Asre, Dil ki Piyâs (Haki, 1971: 450-457)

Kadın edebiyat tarihine katkıları olan diğer kadın yazarların kısa bir listesini verecek olursak: “Saliha Abid Huseyn, Raziya Seccad Zahir (Nili Ghatri), Şaista Ahtar Seherverdi, Sehab Kızılbaş, Cihan Ara Çohadri, Zuhra Caben, Tahira Devi Şirazi(Sihr-i Bengal-1935), Koşalya Eşk, Teslim Çhatari, Mumtaz Şirin, Sıdika Begum Sivhavri (Çavil ke Dane), Cemile Haşimi, Ferzanda Lodhi, Altaf Fatıma,

Şehnaz Şahin, Ahtar Cemil, Amamara, Azra Asgar, Nukhet Mirza, Atiya Seyyid, Nilem Ahmed Beşir, Nilufer İkbâl, Halide Huseyn, Raziya Fasih Ahmed, Şakela Refik, Zahida Hana, Hasana Enis, Amarta Pertim, Banu Kudsiya, Vacida Tebessüm(Şehr-i Memnu), Amina Ebul Hasan, Namca Anvar -ul Hak (Phul ki Zubani), Afet Mohani, Rif'at Nawaz, Rif'at Humayun, Sacida Bezmi (Hicâb), Sacida Abdul (Parçhai yân)'un isminden bahsetmek yerinde olacaktır..

Yukarıda adı geçen önemli hikaye yazarlarından Banu Kudsiya'nın adı Kudsiya Banu'dur. Kocası ünlü yazar Cenab İşfak Ahmed'in önerisiyle yazar ismi olarak tersini kullanmıştır. Şöhretini "Kallu" isimli hikâyesiyle kazanan Kudsiya'nın ilk hikâyesi "Vamandagi Şovk" 1951-52 yılları arasında "Adab-i Latif" adlı dergide yayımlanmıştır. Her iki hikâyesinde de toplumdaki siyah beyaz sınıf ayrımcılığı, yeni-eski kültürel zıtlıklar, eğitilmiş-eğitimsiz insanlar arasındaki özgürlükçülüğe yaklaşım farkı vs. işlenmiştir. Yaşanan kaos ve tezatlar arasında zayıf ve mazluma verilen destek dikkat çeker. (Fatihpuri: 300-332)

Bir diğer yazar Mümtaz Şirin ise sahip olduğu hasletler bakımından önemlidir Fransızca'ya olan hakimiyeti Şirin'i farklı bir noktaya taşır. "Apni Nigaryâ" ve "Megh Malhar" isimli iki antolojisi yayımlanmıştır. 17-18 yaşlarında yazmış olduğu "Angrai" adlı hikâyesi İngilizce, Fransızca, Almanca, Arapça, Hintçe, Guceratça ve Bengalce'ye çevrilmiştir. "Andhi min Çerağ", "Zindegi ka Ras" ve "Aina" adlı hikâyeleri Nukuş adlı derginin 129. sayısında okurlarıyla buluşmuştur. (Haki, 1971 367-368, 450-457)

Hint yarımadasında kadınların özgürlük hakları, maruz kaldıkları zulüm ve eğitim problemlerinin edebiyata konu edilmesiyle, kadın yeni bir kimlik kazanmış, destanlar dönemindeki düşsel imgelerden dünya insanına dönüşmüştür. Prensler ve periler yerlerini Prem Çand'ın "Tayla" sına, Nezir Ahmed'in "Asgari" sine ya da Hoca Ahmed Abbasi'nin "Bhuli" sine vs. bırakmıştır.

Dış dünyadan habersiz, gelenekler ya da dört duvar arasına sıkışıp kalmış olan kadın, sonunda kendini fark etmiş Abbasi Begum'un "Griftar Kafes" indeki gibi pencere ardına hapsedilen kuş olmayı reddetmiştir.

Artık onlar Hadica Mastur'un yeryüzü kadınlarından biri, Kurret -ul 'Ayn Haydar'ın ülke sınırlarını zorlayan Karme'leri ya da Ceylani Banu'nun "Sone Angan" nındaki gibi kendi çığlığını ilk kez işitebilen kadınlardır.

Edebiyat aracılığıyla ülke kadının ufkunu genişleterek yaşamlarına katkıda bulunan, yazma konusunda onları yüreklendiren tüm yazarlar Urdu Edebiyat Tarihi'ndeki saygın yerlerin daima koruyacaklardır.

KAYNAKÇA

- ABBAS, Hoca Ahmed, (1977), *Nei Dharti Nee İnsan*, Delhi.
- AHTAR, Selim, (1976), *Afsana, Hakikat se Alamet tak*, Lahor.
- AHTAR, Selim, (1999), *Afsana aor Afsana Nigar*, Lahor, Seng-i Mil Publications.
- AHTAR, Selim, "Hadica Mastur", *Risale Fünun*, c.119.
- ANSARİ, Ahtar, *Urdu min Muhtasar Afsâna ki İbtida : Prem Çand*, Delhi Daru'sh – Şa'at Terakki.
- ANSARİ, Hayatullah, (1956), "Bara Bans ke Ba'a", *Mecmu'a Şakta*, Kangore Delhi.
- ANVAR, Dr. Mahnaz, (1985), *Urdu Afsana ka Tankidi Mutala'a*, Lakhnow.
- AŞRAF, Dr. Ahmet Bahtiyar, *Mesail-i Adab Tankid-u Tacziyah*, Lahor.
- AZAMİ, Halilu'r-Rahman, (trhsz), *Urdu min Tarakki Pasend Abdi Tahrîk*.
- BANU, Ceylani, (1966), *Piraya Ghar*, Delhi.
- BEDİ, Racandar Sing, (1975), *Lambi Larki, Apne Dukh Muche De Dô*, Delhi.
- BUDDHA, Doç.Dr. A. Hilmi Ömer, (1935), *Dinler Tarihi*, İst.
- ÇANDAR, Kıreşen, (1977), *Zindagi ke Môr par*, Delhi.
- CEMİL, Dr. İsmet, *Urdu Dastan aor Avrat*, Şuba-i Urdu Zekeriya University.
- BİLİK, Yrd.Doç.Dr., (1997), *Seccad Haydar Yıldırım ve Hikâye Yazarlığı*, A. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi)
- HAKİ, Dr. Aga Mes'ud, Rıza, *Urdu Afsâna ka İrtikai*, Pencab University.
- HAYDAR, Kurret -ul 'Ayn (1975), "Karmen", *Mecmu'a*, Delhi.
- HAYRİ, Razık -ul Suvanh Raşidu'l, (June, July 1964), *İsmet Book Dapu Press*
- İCAZ, Dr. Sayyid, (trhsz) *Tarakki Pasend aor Urdu Afsâna*, Delhi, Urdu Kitabghar.
- İN'AMVAR, Ensari, Nazlı, (1987), *Avrat ka Tasavvür Prem Çand ke Navilon min*, Delhi.
- MASRUR, Hacera, (1977), *Reşid Cihan aor vo Dusre Afsana-i Drame*, N. Delhi.
- MANTHU, Saadat Hasan, (Dsm. 1970), *Manthu ke Hutût* (Mrtb Ahmet Nedim Kasimi), Lahor.
- MİRZA, Hamid Beg (1996), *Nisvani Avazin*, Sarang Publications, Lahor.
- NATH, Mahandar, (19739, *Çae ki Piyala, Destân Meri Zikr Tera*, Delhi.
- NUKUŞ, "Şahsiyat Nambır", *Hisse-ye Evvel*, s.225-226.

- NUKUŞ, (1974, October), "Afsâna Nambır", Şumara 119.
- ÖZCAN, Doç.Dr. Asuman Belen, Doğu Kültüründe Anlatı Geleneği: Urdu Nesri, Ankara 2005.
- ÖZENÇ, Nuray, (1999), "Prem Çand ve Hikâyeciliği", S.Ü Edebiyat dergisi, C.13, s.401-416.
- RAHBANİ, Pamidat, Neya Hindustan, mtrc Muhammed İştıyak, Cami'a Milliyah İslamiyah, Delhi.
- RAHMAN, Dr. Mu'ayan ur, Hayâlistân Mukaddama, Tac Book Dapu Urdu Bazar, Lahor.
- SADİD, Dr. Enver, Urdu Adab ki Muhtasar Tarih, İslamabad.
- SADIK, Dr. (3 Agust 1983), Taraki Pasend Tahrik aor Urdu Afsana, Aligarh.
- SADIKİ, İftihar Ahmed, (1971), Molvi Nezir Ahmed, Ahval-i Asar, Meclis-i Tarakki-yi Adab, Lahor.
- SAKSİNAH, Rambabu, (1986), Tarih-i Adab-i Urdu, c.7.
- ŞAMSULLAH, Sahib Kadri Hakim Sayyid, (trhsz), Urdu-yi Kadim, Lahor, Tac Press.
- SAYYİD, Farzanah, (1989), Nukuş-i Adab, Lahor.
- SASTRİ, Gaurinath, A Concise History of Classical Sanskrit Literatur, Oxford Universty Press, 1960.
- SIDDIKİ, Dr. Abul Leys, (1970), Âc kâ Urdu Adab, Lahor.
- YILDIRIM, Seccad Haydar, Hikâyât u İhtisâsât, Muslim University Press, Aligarh 1930.
- ZAHDİ, Muştak Ahmad, (trhsz), "Yıldırım Nambır", Risalah Pagdandi.
- ZEYDİ, Nadira, (trhsz), "Avraton ka Adab", Mazmun Bagvan.
- ZİYA-UR RAHMAN, Dr. Sadiki, (1989), Tahrik-i Âzadi aor Prem Çand, Camiyah Milliyah İslamiyah University, Delhi.
- ZULFİKAR, Gulam Huseyn, Hayâlistân Mukaddama, Lahor.